

KIS Monitor 2024 – in het kort

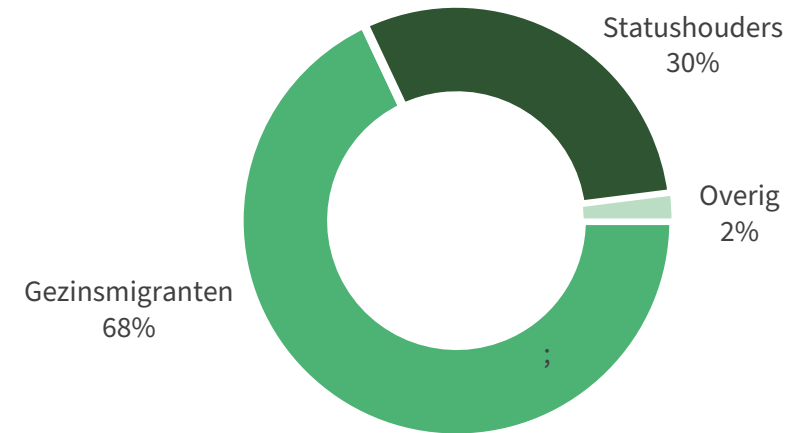
Participatie en de weg naar betaald werk

Marjan de Gruijter, Anoeshka Gehring, Tamara A. Kool,
Youp Dusault, Len Samson en Fatima Acherrat

Met de monitor ‘Gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding en inburgering statushouders en gezinsmigranten’ brengt Kennisplatform Inclusief Samenleven in samenwerking met Divosa elk jaar de ontwikkelingen in het gemeentelijk beleid op het gebied van arbeidstoeleiding, inburgering en participatie van inburgeringsplichtigen in kaart. Hieronder zetten we kort de conclusies en aanbevelingen uit de monitor van 2024 op een rij. Bijna twee derde van alle gemeenten (63%) heeft de monitor ingevuld: daarmee zijn de uitkomsten van deze monitor een goede afspiegeling van alle gemeenten in Nederland.

Box 1: Inburgeraars Wi2021

Figuur 1: Percentage inburgeringsplichtig per 1 mei 2024 (N=72.231)

Sinds de invoering van de Wi2021 in 2022 hebben 99 statushouders, 212 gezinsmigranten en 15 overige migranten het inburgeringstraject succesvol afgerond.

Conclusie 1 De brede intake geeft zicht op de (arbeids) participatiemogelijkheden en -wensen van inburgeraars, maar gemeenten zien ruimte voor verbetering

“Op het moment van de brede intake merken wij dat de inburgeraar nog erg bezig is met het aarden in de nieuwe woning en gemeente, en zelf nog niet helemaal met hun wensen en ambities bezig zijn. Helpend is wel om de brede intake in twee delen af te nemen.”

Tijdens de brede intake vormen gemeenten zich een beeld van de startpositie van de inburgeraar en diens ontwikkelingsmogelijkheden en -wensen op het gebied van inburgering en (arbeids)participatie. Gemeenten krijgen hier informatie over door middel van gesprekken met inburgeraars, de leerbaarheidstoets, het Taakstellingvolgsysteem (TVS) van het COA en in sommige gevallen door middel van assessments. Gemeenten die ook informatie krijgen via de maatschappelijke begeleiding en/of een introductieprogramma, zoals een startklas, zijn daar positief over.

Als aandachtspunt bij de brede intake geven gemeenten aan dat de intake te vroeg in het inburgeringsproces is om écht inzicht te krijgen in (arbeids)participatiemogelijkheden en -wensen. Inburgeraars moeten eerst landen in de gemeente en hebben nog weinig kennis over de mogelijkheden. Ook is het te vroeg om voldoende inzicht te krijgen in mentale en/of fysieke gezondheidsproblemen die mogelijkheden van inburgeraars beïnvloeden. Het is daarom belangrijk om in voortgangsgesprekken hier telkens aandacht aan te besteden. Diverse gemeenten stellen dat de kwaliteit van de brede intake teveel afhankelijk is van de individuele regievoerder.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Organiseer een driegesprek tussen de regievoerder van de gemeente, de casemanager bij het COA en de inburgeraar om informatie uit te wisselen en de inburgering door te laten lopen.
- Maak gebruik van de informatie die maatschappelijk begeleiders hebben bij het krijgen van een goed beeld van de (arbeids)participatiewensen en –ambities van statushouders in de brede intake.

- Overweeg de inzet van sleutelpersonen tijdens de brede intake om sneller een vertrouwensband op te bouwen en om een brug te slaan tussen de (verwachtingen van) de gemeente en de inburgeraar.
- Creëer een goede signalerings- en doorverwijzingsstructuur met (maatschappelijke) partners om (mentale) gezondheidsproblemen te signaleren.
- Organiseer casusbesprekingen en/of deskundigheidsbevordering voor regievoerders, zodat best practices ten aanzien van het in beeld brengen van de (arbeids)participatiewensen en –ambities van inburgeraars worden gedeeld en breder worden toegepast.

Conclusie 2 Het organiseren van de participatiecomponent in de Z-route en de B1-route is voor gemeenten een 'puzzel'

Inburgeraars in de Z-route moeten in totaal 800 uur aan op participatie gerichte activiteiten te besteden. Gemeenten dienen dit mogelijk te maken. Deelname aan participatie activiteiten binnen de B1-route is niet verplicht, maar wel wenselijk. Vanuit de Participatiewet kunnen gemeenten deze verplichting wel opleggen. In de B1-route nemen veel minder statushouders deel aan op participatie gerichte activiteiten dan gemeenten vooraf hadden voorzien. Het organiseren van de participatiecomponent is een ingewikkelde puzzel. Zo kunnen inburgeraars niet direct starten met taallessen en participatie activiteiten, vanwege een gebrek aan goede randvoorwaarden zoals kinderopvang. Dit lijkt vooral vrouwelijke inburgeraars te treffen. Ook de hoeveelheid verplichtingen vraagt veel van inburgeraars en zorgt ervoor dat gemeenten voor elke statushouder een complexe 'roosterpuzzel' moeten leggen. In deze puzzel moeten ze rekening houden met bijvoorbeeld taallessenroosters, basisschoolroosters,

roosters van participatieplekken, beschikbaarheid van taalmaatjes, kinderopvang, etc.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Monitor in welke gevallen het ontbreken van kinderopvang inburgering en participatie hindert en welke statushouders (man/vrouw) dit treft.
- Besteed meer aandacht aan het specifiek onderzoeken van de wensen en behoeften van vrouwen en realiseer voldoende participatieplekken die hierbij aansluiten.
- Onderzoek of er in de gemeente voldoende participatieaanbod aanwezig is, en of dit aansluit bij de mogelijkheden, wensen en behoeften van inburgeraars door in gesprek te gaan met statushouders over hun ervaringen.
- Onderzoek of de begeleiding richting deze plekken voldoende is.

Aanbeveling voor het Rijk:

- Inventariseer in de [Statistiek Wet Inburgering \(SWI\)](#) hoeveel mannen versus vrouwen deelnemen aan de verschillende leerroutes.
- Inventariseer in de [Statistiek Wet Inburgering \(SWI\)](#) hoeveel inburgeraars jonge kinderen hebben.
- Faciliteer onderzoek naar de ervaringen van inburgeraars met jonge kinderen met het combineren van zorgtaken en inburgering (en naar het gebruik van kinderopvang) zodat hier meer grip op komt.

Conclusie 3 Gemeenten zijn voor het realiseren van participatie sterk afhankelijk van werkgevers en maatschappelijke organisaties, die nog onvoldoende plekken aanbieden

Bij de uitvoering van de Wet inburgering 2021 willen gemeenten in samenhang werken aan taal én participatie. Voor participatie zijn gemeenten echter aangewezen op de bereidheid van werkgevers in hun gemeente of regio om participatieplaatsen en betaald werk aan te bieden aan statushouders. Een groot knelpunt voor gemeenten is het vinden van voldoende geschikte participatieplekken bij werkgevers en maatschappelijke organisaties, waar inburgeraars die de Nederlandse taal nog niet, of onvoldoende machtig zijn terecht kunnen. Dit leidt tot een vicieuze cirkel: statushouders hebben een taalrijke praktijkplaats nodig om Nederlands te oefenen, maar werkgevers willen of kunnen deze niet bieden, juist omdat statushouders de Nederlandse taal nog niet genoeg beheersen. Ook blijven de organisatie van werk en inburgeringslessen, en de begeleiding op de werkvloer voor statushouders en werkgever een uitdaging om te organiseren.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Organiseer bijeenkomsten voor werkgevers en maatschappelijke organisaties, waarin tips & tricks worden gedeeld rond het bieden van betaald werk of een participatieplek aan statushouders.
- Blijf investeren in de relatie met (potentiële) werkgevers. Zorg voor structurele inzet en bekende gezichten vanuit de gemeente naar werkgevers toe.

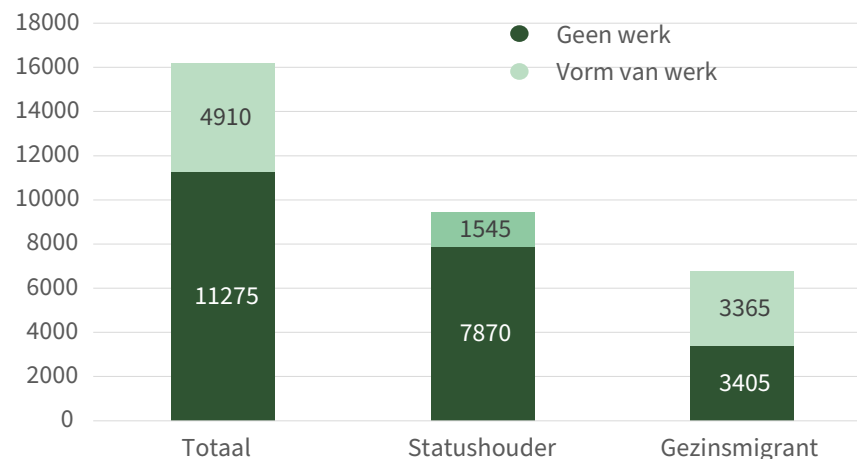
- Maak volop gebruik van de mogelijkheden die het landelijke [Plan van aanpak 'statushouders aan het werk'](#) biedt om werkgevers aan te moedigen om werk of participatieplaatsen aan statushouders aan te bieden.
- Wijs werkgevers op de [subsidieregeling ondersteuning werkgever inzet statushouders](#).
- Wijs werkgevers op de [best practices](#) rondom het begeleiden van statushouders op de werkvloer.
- Maak (meer) gebruik van de [regionale verbinders](#), die projecten en initiatieven verkennen en opschalen gericht op statushouders aan het werk.
- Zoek voor het realiseren van meer participatieplaatsen en betaald werk voor statushouders aansluiting bij de deels nog op te richten [regionale werkcentra](#), die erop gericht zijn om vraag en aanbod op de Nederlandse arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen.
- Gemeenten zelf zijn ook werkgever. Bied als gemeente zelf betaalde werkplekken en/of werkervaringsplekken aan statushouders en benut de ervaringen hiermee om meer inzicht te krijgen in eventuele belemmeringen en best practices.
- Zet in samenwerking met werkgevers een buddysysteem op om statushouders wegwijs te maken op de werkvloer, zodat statushouders de juiste begeleiding krijgen als ze de Nederlandse taal nog onvoldoende machtig zijn.

Praktijkvoorbeeld: Brief voor de werkgever

Zo kan je bijvoorbeeld een brief opstellen die werkende inburgeraars mee kunnen nemen naar hun werkgever. Daarin staat beschreven wat inburgeren inhoudt en wat de opbrengsten zijn voor de werknemer én de werkgever.

Box 2: Gezinsmigranten vaker aan het werk dan statushouders

Figuur 2: Inburgeringsplichtige statushouders en gezinsmigranten die in 2022 aan het werk waren (cohort 2022)

Bron: [Statistiek Wet Inburgering \(SWI\)](#)

Conclusie 4 De ondersteuning van werkende statushouders en gezinsmigranten brengt voor de gemeente specifieke uitdagingen met zich mee

Een uitgangspunt van de Wi2021 is dat het leren van de taal in combinatie met participeren en/of betaald werken elkaar moeten versterken. In de praktijk ervaren gemeenten knelpunten hierbij:

De ondersteuning van werkende *statushouders* wordt vooral gehinderd door gebrek aan kinderopvangmogelijkheden. Hierdoor moeten statushouders hun inburgeringsactiviteiten op een laag pitje zetten, of ze kunnen niet starten. Ook vinden taallessen overdag plaats waardoor werkenden niet kunnen deelnemen aan taallessen.

Gemeenten vinden het lastig om ondersteuning te bieden aan werkende *gezinsmigranten*. De wettelijke taak van de gemeenten voor gezinsmigranten is beperkt; van gezinsmigranten wordt meer zelfredzaamheid verwacht. Gezinsmigranten moeten de inburgering zelf bekostigen. Ook zien gezinsmigranten niet altijd het nut van de inburgering in. Hierdoor starten werkende gezinsmigranten niet of te laat met inburgeringsactiviteiten en/of komen ze niet opdagen bij voortgangsgesprekken met de gemeente.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Faciliteer of organiseer andere vormen van kinderopvang, bijvoorbeeld door gastouderopvang of een groep ouders onderling.
- Verken of de voor- en vroegschoolse educatie (VE) beter kan worden benut door inburgeraars.
- Organiseer deskundigheidsbevordering voor regievoerders over wat VE is en hoe dit kan worden ingezet ten behoeve van de inburgering.
- Attendeer kinderopvangorganisaties op de mogelijkheden die het [ontwikkelpad kinderopvang](#) biedt voor het werven van nieuw (nog ongeschoold) personeel.
- Blijf samen met de taalaanbieders inzetten op het realiseren van flexibel taalaanbod en wees bereid om naar de meerkosten voor de taalaanbieders te kijken.

- Geef voorlichting aan werkgevers over de wettelijke plicht om in te burgeren, en de gevolgen als nieuwkomers hier niet tijdig aan voldoen. Benadruk het belang van en de opbrengsten van het inburgeren voor de werknemer en de werkgever.
- Zet bij de verplichte onderdelen van het inburgeringstraject rolmodellen in die het belang van inburgeren benadrukken om zo de motivatie van inburgeraars te stimuleren.

Conclusie 5 Gemeenten zijn minder optimistisch over hun mogelijkheden om statushouders die onder de Wi2013 vallen te begeleiden naar werk

“ We merken dat deze groep vaak een afstand tot de arbeidsmarkt heeft. Hun Nederlands is achteruitgegaan doordat ze niet werken, daar zou eigenlijk extra op moeten worden ingezet.”

De komende jaren valt een deel van de inburgeringsplichtigen nog onder de oude wet, Wi2013. Per 1 mei 2024 gaat dit om 32.176 personen.¹ Gemeenten hebben voor deze zogenaamde ‘ondertussen-groep’ een beperktere wettelijke taak dan voor de groep inburgeraars onder de Wi2021. De focus voor de ondertussen-groep ligt op de arbeidstoeleiding van bijstandsgerechtigde statushouders vanuit de Participatiewet. *Dedicated* klantmanagers blijven belangrijk om de ondertussen-groep te begeleiden. Het aantal gemeenten dat *dedicated* klantmanagers inzet voor de arbeidstoeleiding van bijstandsgerechtigde statushouders die onder de Wi2013 vallen, is gedaald van 85% in 2022, naar 70% in 2024. Dit komt mede door gebrek aan menskracht en middelen.

1 Van Gennip, C.E.G. (24 juni 2024) [Uitvoeringsbrief inburgering](#). Referentie 2024-0000157173. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ook voor de ondertussen-groep is het lastig en tijdrovend om werkgevers te vinden, vanwege (gebrek aan) taalbeheersing. Daarnaast heeft deze groep al langere tijd niet (meer) gewerkt. Bij echtparen wordt in de arbeidstoeleiding nog veel ingezet op de meest kansrijk geachte partner- dit is veelal de man.

Aanbevelingen voor gemeenten:

- Vraag bestuurlijke aandacht voor de ondertussen-groep.
- Laat inburgeraars onder de Wi2013 zoveel mogelijk meedoen aan inburgeringsaanbod of participatieactiviteiten die de gemeente aanbiedt in het kader van de Wi2021.
- Maak ook voor deze groep inburgeraars gebruik van de mogelijkheden die het landelijke [Plan van aanpak 'statushouders aan het werk](#) biedt om werkgevers aan te moedigen om werk of participatieplaatsen aan statushouders aan te bieden.
- Wijs werkgevers op de [subsidieregeling ondersteuning werkgever inzet statushouders](#).
- Bied vrouwelijke statushouders gerichte en passende ondersteuning bij (oriëntatie op) de arbeidsmarkt. Maak hiervoor gebruik van de ervaringen die zijn opgedaan in gemeenten in voorbereiding op de Wi2021.

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Auteurs: Marjan de Gruijter, Anoeshka Gehring,
Tamara A. Kool, Youp Dusault
Len Samson, , Fatima Acherrat

Illustratie: Luc Parhan

Kennisplatform Inclusief Samenleven
Giessenplein 59-C
3522 KE Utrecht
T (030) 2300799
E info@kis.nl | www.kis.nl

De publicatie kan gedownload worden via de website van Kennisplatform Inclusief Samenleven: www.kis.nl.

© Kennisplatform Inclusief Samenleven, Utrecht, september 2024
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. De inhoud van deze publicaties is met grote zorg samengesteld. Desondanks is het Kennisplatform Inclusief Samenleven niet aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat door het gebruik van deze informatie.

